

Törteli Telek Márta

Újvidéki Egyetem, Interdiszciplináris és Multikulturális Tanulmányi Központ,
Doktori Iskola
ttmarta@stcable.net

„ERŐS SZÁRNYAKAT SZERETNÉK ADNI NEKED...”

“I wish to give you strong wings...”

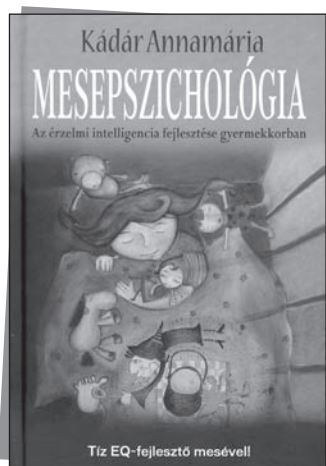
„Želela bih da ti podarim snažna krila...”

Kádár Annamária: *Mesepszichológia. Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban.* Kulcslyuk Kiadó, Budapest, 2013

Kádár Annamária pszichológus, egyetemi adjunktus, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem marosvásárhelyi kirendeltségének vezetője, ahol az óvoda és elemi oktatás pedagógiája szakon oktat. Kötetében a mese varázslatos erejét csillantja meg előttünk. Einsteinnel együtt vallja, hogy míg a tudás véges, a képzelet felöleli a teljes világegyetemet. Ha el merjük képzelni azt, ahova el szeretnénk jutni, az fél siker, mert csupán az valósulhat meg kívül, amit belül már képesek vagyunk megteremteni.

Ha felnőttként is „mesevilág” vesz körül bennünket, és hiszünk a csodákban, sokkal inkább észrevehetjük a kínálkozó lehetőségeket, nem hátrálunk meg, és nem adjuk fel egykönnyen, szerendipikusán élünk. Ez az értékes dolgok megtalálásának képességét jelenti, azt, hogy olyan dolgokat fedezünk fel, amelyeket eredetileg nem is kerestünk. Eközben a hamuban sült pogácsát a mesék jelenthetik, amelyek végigkísérnek minket életutunkon.

A mese pszichológiája mellett az érzelmi intelligencia fejlődése és fejlesztése áll a szerző érdeklődésének középpontjában. Az idők során egyre élesebben körvonalazódott számára, hogy

az érzelmi biztonság megalapozása gyermekkorban történik. A mese az ösbizalom élményét erősíti meg, azt, hogy jó a világ, jó volt ide megszületni. Ezzel az alapvető érzéssel könnyebb elviselni a nehézségeket, kudarccokat, és könnyebb derűsnek, vidámnak lenni. „A mese egy biztonságos értékrendszer kialakítását segíti elő: tiszteletre, szeretetre, kitartásra, önmagunk iránti hűségre nevel. A józan valóságérzék és a kreatív fantázia kombinációja olyan erőt ad, ami felnőttként segít álmaink megvalósításában, az akadályok leküzdésében, céljaink elérésében...”

Éppen ezért szülőként, pedagógusként gyermekeinknek meg kell adnunk a lehetőséget arra, hogy belső érzelmi biztonságuk kialakulhasson, amihez nekünk gyökereket és szárnyakat kell számukra biztosítanunk. „Hadd tapasztalhassák meg ők is, hogy – Weöres Sándorral szólva – alattuk a föld, a gyökereik, fölöttük az ég, a szárnyaik – a létra azonban bennük van. Járjuk végig ennek a létrának pár lépcsőfokát együtt!”

A szerző Claparède-hez hasonlóan azt vallja, hogy a gyermek nem kicsinyített, tökéletlen, félig kész felnőtt, hanem életkorának megfelelően egy teljes és egész lény, akinek világlátása, gondolkodása és ítéletalkotása sajátos, és nem mérhető felnőtt mércével. „Nem véletlenül nevezik ezt a korszakot »varázsos éveknek«. Az a naiv, gyermeki szemlélet, miszerint a világ varázslatok színtere, amelyet a gyermek szándékai és vágyai vezérelnek, nagyon hasonló a természeti népek mágikus gondolkodásához, amelyben a világ birtoklásának lehetősége rejlik.” A gyermeki gondolkodás is mágikus elemekre épül, ahol a különböző dolgok egymásra hatást gyakorolnak, a hiedelmeknek pedig ugyanaz a szerepük, mint a babonáknak: tudás nélkül is magyarázatot adnak.

Valójában a gyermek hályogkovács, aki úgy tájékozódik magabiztosan a világban, hogy nincs meg hozzá a „szükséges” tudása. Saját elméleteket gyárt, a hiányzó ismereteit pedig fantáziája segítségével pótolja. Nem kételkedik a saját tudásában, képességeiben, vakmerően „operál”. Ugyanakkor gondolkodása a látott dolgokhoz igazodik, még nincsenek stabil logikai támpontjai és biztos tapasztalatai, ezért az őt körülvevő világról szóló magyarázatai sajátosak. Következtetései hasonlóság alapján születnek.

A könyv írója élénk tárja az óvodás gyermek gondolatvilágának sajátos vonásait, jellegzetességeit. Felhívja a figyelmünket, hogy a gyermek gondolkodása intuitív, egocentrikus, szinkretikus és emberközpontú. Azt hiszi, hogy mindent, ami körülveszi, az emberek állítottak elő, és a természeti jelenségeket is az emberek irányítják. Megszemélyesíti a tárgyakat, jelenségeket, égitesteket, és életet, szándékot tulajdonít ezeknek, vagyis animisztikus gondolkodású. A látványvezéreltség, a fenomenizmus arra vonatkozik, hogy ő a valóság felszíni sajátosságait ragadja meg, a juxtapozíció pedig azt jelenti, hogy a gyermek számára a dolgok között nincs oksági, időbeli és logikai összefüggés, és a jelen-

ségeket csak az egymásmellettség alapján, nem pedig a logikai összefüggések szerint kapcsolja össze.

A gyermek magyarázatai szubjektívek, mivel a cél és az ok gyakran helyet cserélnek egymással – ezt nevezik finalizmusnak, célokságnak. Ugyanakkor a gyermeki realizmus sajátja, hogy a látott, álmodott és átélt képek egybefolynak, egybemosódnak. S mindeközben a felnőttet korlátlan hatalommal ruházza fel, meg van győződve annak mindenhatóságáról, omnipotenciájáról.

Kádár Annamária meglátása szerint ebben az életszakaszban a mesehallgatás és -olvasás az olvasóvá nevelésnek a kiváló eszköze, valamint az érzelmi intelligencia fejlesztésének lehetősége. Ezért ajánlja gyermekeinknek felolvasni a Büchler által meghatározott nagy mesekorszakok meséit. A minőségi idő eltöltését hangsúlyozza gyermekünkkel, melynek során a mesemondó szülő lelassítja, lecsendesíti a külső világot, és egy olyan teret alkot, amelyben a mesélő és a mesehallgató a közösen átélt élmény során eggyé válik. Eközben minden mesélés újraalkotás, a mese egy variációjának a bemutatása, különösen, ha szabadon mesélünk.

A mesében a mesehős követhető példát mutat a gyermekünknek, mivel a reziliens viselkedést testesíti meg. Minden mese valamilyen konfliktusra épül. A mesehős kezdetben egy megoldhatatlannak tűnő problémával találja szemben magát, mégis elindul, hogy valahogy leküzdje az akadályokat. Ez valójában a sorsunk, helyzetünk vállalását jelképezi – azt, hogy elég bátrak vagyunk szembenézni a feladatainkkal, leküzdni a sárkány képében megjelenő próbatételeket. „A mese [...] közvetett úton a főhőssel való azonosulás által nemcsak »elvarázsolja« a gyermeket, hanem útmutatást is ad a világban való eligazodáshoz, reziliens stratégiákat nyújt a nehézségek leküzdésére.”

A mesélés – mint a gyermekkel töltött minőségi idő egy formája, a belső képek kialakításának serkentője, a mesehősökkel való azonosulás és a mindent lehet vágyteljesítő dinamika alapján – az egyik legfontosabb védőfaktor a gyermek életében. „Ha gyermekünk a fantázia világába kirándul a mesék által, akkor ezeket a tanulságokat nem kognitív, hanem érzelmi formában hozza vissza a valóságba, ami a rugalmas alkalmazkodóképesség kialakulásának fontos feltétele.”

Miközben a könyv írója kiemeli az érzelmi intelligencia fejlesztésének szükségességét, jelentőségét gyermekkorban, az érzelmi fejlődés útját a pszichoszociális elmélet tükrében mutatja be. Ezen az úton a kötődés, az érzelmi melegség, a biztonságot adó kapcsolat szerepe hatalmas.

A pszichológus az érzelmi intelligencia fejlesztésére gyakorlatokat ajánl az óvodában (pl. dühpárna, puha fészek, érzelemóra stb.) és az iskolában (érzelem activity, haraglista, érzelemhangok és -képek, pozitív átkeretezés stb.), a családi kommunikáció során pedig fontos alapelveket és gyakorlati területeket sorol fel, amelyek szintén megszívlelendők. A biztonságos családi háttérrel, az egy-

másra figyelmet, valamint kapcsolataink hitelességét elengedhetetlennek érzi. Hangsúlyozza, hogy érzelmi készségeket nem lehet kognitív módon fejleszteni, s mindeközben a verbális és nonverbális kommunikációnk legyen összhangban egymással.

A kötet érdekes szegmenseként gyermekmeséről és gyermekmeséket olvashatunk, mivel a szerző doktori disszertációjában az írásbeli készség alakulását, a fantázia és a realitás viszonyát kutatta a kisiskolások által írt mesékben. Az általa végzett kutatás egy országos szintű felmérésnek a része volt. A gyermekek által írt meséket a tartalomelemzés módszerével vizsgálta. A mesékben megjelenő témákat, szavakat, szimbólumokat vagy nagyobb egységeket osztályozta, előre meghatározott kategóriákba sorolta, majd ezeket az eredményeket mélyebb, rejtett összefüggések feltárása érdekében értelmezte, magyarázta. A meséket az alábbi kategóriák alapján kódolta: mesetípus, mesetéma és a főhős célja.

Az elemzett mesék 52%-a novellamese, 25%-a a tündér- és csodamese, 23%-a pedig az állatmesekategóriába tartozik. Megfigyeli az általuk írt mesékben a leggyakrabban kifejezett érzelmeket, valamint azt is, hogy a pozitív és negatív jellemek fokozatosan differenciálódnak. Ez a realitás térhódításából, valamint a gyermek életkori sajátosságaiból adódik, mivel szemlélete a fekete-fehér, jó-rossz típusoktól elindul a fejlődés útján, megjelennek az árnyalatok.

A mindennapi problémák tükröződése a gyermekek által írt mesékben jelzi, hogy a nagy mesekorszak végén járnak, a valóság egyre mélyebben tör be ebbe a csodálatos vágyvilágba. A kisiskolás a fikció korlátai közé világvilágát, lelkiállapotát, logikáját, véleményét, vágyait, kívánságait is becsempészi. A csodás keret megmarad, ám a fantáziaelemek mellett a realitás elemei is beszűrődnek, a téma gyakran a valóságban megtörtént eseményekből fakad. Míg kezdetben a gondolkodás és az érzés egysége a gyermekben egységet alkot, a felnőtté válás útján ezek fokozatosan különválnak.

Kádár Annamária kötete végén tíz EQ-fejlesztő mesét közöl, amelyekben Tündérbogyó segít a főhősnek, Lillának az érzéseit kifejezni, megérteni és elfogadni. Nem oktatja ki, nem mondja meg, mit kell tennie, csupán ott van Lillával örömeiben, bánatában, magányában, együtt érez vele, ha szomorú, és soha nem kéri tőle azt, hogy ne sírjon. Elismeri csalódottságát, megérti és visszatükrözi érzéseit, támogatja őt döntéseiben. És Tündérbogyó képes elengedni Lilla kezét, amikor a kislány már egyedül is megáll a lábán.

A szerző hisz a mese elsöprő erejében, csodálatos mivoltában. Vallja, hogy „[...] ha komolyan vesszük Ady Endre szavait »utolsó napig és hajszálig / gyermek-szemmel nézni a világot«, és megőrizzük lelkünk egy zugában az örök gyermeket, akkor az érzelmi intelligencia fejlesztése nemcsak egy meddő elmélet marad életünkben, hanem valós, mindennapi, gyakorlati feladatunkká válik”.